

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 7 (602)

Субота, 15 лютага 1947 года.

Цана 50 кап.

Няхай жыве першы ўсенародны дэпутат—Вялікі СТАЛІН!

3 ПАВЕДАМЛЕННЯ

Цэнтральнай выбарчай камісіі па выбарах у Вярхоўны Совет Беларускай ССР аб выніках выбараў у Вярхоўны Совет Беларускай ССР 9 лютага 1947 года

Цэнтральная выбарчая камісія паведамляе канчатковыя дадзеныя аб выніках выбараў у Вярхоўны Совет Беларускай ССР 9 лютага 1947 года.

Да 12 гадзін дня 12 лютага 1947 года ў Цэнтральную выбарчую камісію паступілі ад Акруговых выбарчых камісій поўныя звесткі аб выніках выбараў у Вярхоўны Совет Беларускай ССР, складзеныя на падставе дадзеных усіх 5401 участковай выбарчай камісіі.

На падставе дадзеных, атрыманых ад усіх Акруговых выбарчых камісій, агульны лік зарэгістраваных выбаршчыкаў вызначыўся ў 4.436.096 чалавек. З іх прынялі ўдзел у выбарах дэпутатаў Вярхоўнага Совета Беларускай ССР 4.433.738 чалавек, ці 99,97 процанта ад агульнага ліку зарэгістраваных выбаршчыкаў.

Ва ўсіх 371 выбарчых акругах па выбарах у Вярхоўны Совет БССР за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных галасавала 4.414.607 выбаршчыкаў, што складае 99,57 процанта ад агульнага ліку выбаршчыкаў, якія ўдзельнічалі ў галасаванні. Галасавала супроць кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Совета БССР 18.782 чалавекі, што складае 0,42 процанта ад агульнага ліку выбаршчыкаў, якія ўдзельнічалі ў галасаванні.

На падставе артыкула 79 «Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет Беларускай ССР» прызнана несапраўднымі 349 бюлетэняў.

Цэнтральная выбарчая камісія на падставе арт. 93 «Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет Беларускай ССР», разгледзеўшы матэрыялы па кожнай выбарчай акрузе асобна, зарэгістравала выбранне дэпутатаў у Вярхоўны Совет БССР па ўсіх 371 выбарчых акругах.

Усе выбраныя дэпутаты з'яўляюцца кандыдатамі блока камуністаў і беспартыйных.

У паведамленні даецца поўны спіс дэпутатаў, што абраны ў Вярхоўны Совет Беларускай ССР. Сярод абраных:

Сталін Іосіф Вісар'янавіч — Сталінская акруга гор. Мінска.

Молатаў Вячаслаў Міхайлавіч—Дзяржынская акруга гор. Мінска.

Жданаў Андрэй Аляксандравіч — Віцебская-Кастрычніцкая акруга.

Варашылаў Клімент Яфрэмавіч—Калінінская акруга гор. Мінска.

Андрэў Андрэй Андрэевіч—Брэсцкая-цэнтральная акруга.

Мікаян Анастас Іванавіч — Мазырская-гарадская акруга.

Кагановіч Лазар Майсеевіч—Гомельская-Сталінская акруга.

Кузняшоў Аляксей Аляксандравіч — Рагачоўская акруга.

Патолячэў Нікалай Сямёнавіч—Кагановіцкая акруга гор. Мінска.

Панамарэнка Панцелямон Кандратавіч — Аўтазаводская акруга гор. Мінска.

Наталевіч Нікіфор Якаўлевіч — Гомельская-Пролетарская акруга.

Кісялёў Нікалай Васільевіч—Бабруйская-Ленінская акруга.

Малін Владзімір Нікіфаравіч — Магілёўская-чыгуначная акруга.

Бугаеў Яўгеній Осіпавіч — Жлобінская-сельская акруга.

Аўхімовіч Нікалай Яфрэмавіч—Віцебская-гарадская акруга.

Лявіцкі Пётр Адамавіч — Мазырская-сельская акруга.

Эйдзінаў Грыгорый Барысавіч—Смалявіцкая акруга.

Казлоў Васілій Іванавіч—Рудзенская акруга.

Цанава Лаўрэнцій Фаміч — Рэчыцкая гарадская акруга.

Ільшын Іван Макаравіч—Палоніцкая акруга, Магілёўскай вобласці.

Крупеня Іван Ануфрыевіч — Дзісенская акруга, Полацкай вобласці.

Зімянін Міхаіл Васільевіч — Буда-Кашалёўская акруга.

Мішкевіч Канстанцін Міхайлавіч (Якуб Колас) — Ленінская акруга, Пінскай вобласці.

Атраховіч (Крапіва) Кандрат Кандратавіч—Клічаўская акруга.

Льнюкоў Міхаіл Ціханавіч — Жабчыцкая акруга, Пінскай вобласці.

Куляшоў Аркадзь Аляксандравіч—Ліпнішкаўская акруга, Маладзечанскай вобласці.

Броўка Пётр Усцінавіч — Глыбоцкая-Паўночная акруга, Полацкай вобласці.

Скурко Яўгеній Іванавіч (Максім Танк) — Рагачынская акруга, Брэсцкай вобласці.

Азгур Заір Ісакавіч—Ганцавіцкая акруга, Пінскай вобласці.

Керзін Міхаіл Аркадзевіч — Чавуская-гарадская акруга.

Ахрэмчык Іван Осіпавіч—Засульская акруга, Баранавіцкай вобласці.

Багатыроў Анатолій Васільевіч—Чэрвеньская акруга.

Жданавіч-Платонава Ірына Фларыянаўна — Чавуская-сельская акруга.

Балоцін Ізраіль Рувімавіч — Журавіцкая акруга, Гомельскай вобласці.

Лютаровіч Павел Вікенцевіч — Плотніцкая акруга, Пінскай вобласці.

Садковіч Нікалай Фёдаравіч—Дзеражнінская акруга, Магілёўскай вобласці.

На паседжанні Акруговай выбарчай камісіі ў Сталінскай акрузе г. Масквы

9 лютага, у тры гадзіны ночы, адбылося паседжанне Акруговай выбарчай камісіі Сталінскай выбарчай акругі гор. Масквы па выбарах у Вярхоўны Совет РСФСР. Акруговая камісія атрымала пратакол ад 59 Участковых выбарчых камісій і пачала агульныя вынікі галасавання.

У Сталінскай выбарчай акрузе, дзе ў дэпутаты Вярхоўнага Совета РСФСР балатыраваўся Іосіф Вісар'янавіч Сталін, прынялі ўдзел у галасаванні 100 проц. выбаршчыкаў.

Бюлетэняў, якія прызнаны несапраўднымі, не было. Бюлетэняў з выкрасленай кандыдатурай не было.

На падставе пратаколу Участковых камісій Акруговай выбарчай камісія ўсталявала, што за кандыдата блока камуністаў і беспартыйных Іосіфа Вісар'янавіча Сталіна падалены ўсе галасы. Такім чынам, І. В. Сталін адзінадушна выбраны дэпутатам Вярхоўнага Совета РСФСР ад Сталінскай выбарчай акругі гор. Масквы.

Сталінская выбарчая акруга гор. Масквы

3 ІМЕМ СТАЛІНА!

Першыя цяжкія метрапалітэна даставілі на выбарчыя участкі групы транзітных пасажыраў, адпускі і камандыраваных. У акрузе, дзе балатыруецца кандыдат усіх народаў Совецкага Саюза вялікі Сталін, прыбылі сібрыкі і украінцы, узбекі і грузіны, воіны Совецкай Арміі. Вялікая колькасць людзей галасавала па пасведчаннях на выбарчым участку № 12.

З радасцю выканаўшы свой грамадзянскі абавязак, заслужаныя воіны з хваляваннем уславіліся аб вялікай бітве, аб перамозе, атрыманай пад вадцельствам Генералісімуса Совецкага Саюза таварыша Сталіна. (ТАСС).

Вялікае ажыўленне пануе ў памяшканні 9-га выбарчага участка, які размешчаны ў камфартным клубе фабрыкі «Чырвоная зорка». Галасуюць урачы, студэнты, вучоныя, работнікі метрапалітэна.

Дзень выбараў працоўныя акругі адзначылі выдатнымі працоўнымі поспехамі.

Сталінская выбарчая акруга гор. Мінска

НАРОДНАЯ ЎРАЧЫСТАСЦЬ

Да ўраў падыходзяць рабочыя і інжынерна-тэхнічныя работнікі станкабудаўнічага завода імя Кірава. Гэта яны на сваім перадыбарным сходзе першымі назвалі дарогае імя правадыра і прасілі яго даць згоду балатыравацца ў Вярхоўны Совет БССР.

У першы раз галасуюць будучыя станкабудаўнікі — вучні школы ФЭН № 63.

На выбарчым участку № 2 у ліку першых галасавальшчыкаў была вялікая група маладых будаўнікоў, якія з'явіліся да 6 гадзін раніцы арганізавана, з песнямі.

Тут раніцою прагаласавалі Старшыня Совета Міністраў БССР і сакратар ЦК КП(б) Беларусі Панцелямон Кандратавіч Панамарэнка.

Апускаюць свае бюлетэні рабочыя завода імя Варашылава і «Большэвік», служачыя, хатнія гаспадыні, савецкія воіны. Між імі шмат выдатных людзей—станкабудаўцаў, ардынаўцаў, былых партызан. Галасуе лаўрэат Сталінскай прэміі Аркадзь Куляшоў, побач з ім беларускія паэты Пятрусь Броўка і Максім Танк.

Да двух гадзін дня па васьмі участках Сталінскай акругі гор. Мінска прагаласавала сто процантаў выбаршчыкаў.

Надзвычайная актыўнасць і ўздым, якімі суправаджаліся выбары ў Сталінскай выбарчай акрузе—яркае сведчанне бязмежнай любові і адданасці нашага народа да партыі, Радзімы, вялікага правадыра.

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Цэнтральнай выбарчай камісіі па выбарах у Вярхоўны Совет РСФСР аб выніках выбараў у Вярхоўны Совет РСФСР 9 лютага 1947 года

Цэнтральная выбарчая камісія паведамляе канчатковыя дадзеныя аб выніках выбараў у Вярхоўны Совет РСФСР 9 лютага 1947 года.

Да 12 гадзін дня 11 лютага 1947 года ў Цэнтральную выбарчую камісію паступілі ад Акруговых выбарчых камісій поўныя звесткі аб выніках выбараў у Вярхоўны Совет РСФСР, складзеныя на падставе дадзеных усіх 84.683 Участковых выбарчых камісій.

На падставе дадзеных, атрыманых ад усіх Участковых выбарчых камісій, агульны лік зарэгістраваных выбаршчыкаў вызначыўся ў 59.369.181 выбаршчык. З іх прынялі ўдзел у выбарах дэпутатаў Вярхоўнага Совета РСФСР 59.341.928, ці 99,95 процанта ад агульнага ліку зарэгістраваных выбаршчыкаў.

Ва ўсіх 752 выбарчых акругах за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных галасавала 58.918.779 выбаршчыкаў, што складае 99,29 процанта ад агульнага ліку выбаршчыкаў, якія ўдзельнічалі ў галасаванні. Галасавала супроць кандыдатаў у дэпутаты 420.359 чалавек, што складае 0,71 процанта ад агульнага ліку выбаршчыкаў, якія ўдзельнічалі ў галасаванні.

На падставе арт. 79 Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет РСФСР прызнаны несапраўднымі 2.790 бюлетэняў.

Цэнтральная выбарчая камісія на падставе арт. 38 Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет РСФСР разгледзла матэрыялы па кожнай выбарчай акрузе і зарэгістравала выбраных дэпутатаў у Вярхоўны Совет РСФСР па ўсіх 752 выбарчых акругах.

Усе выбраныя дэпутаты з'яўляюцца кандыдатамі блока камуністаў і беспартыйных.

Цэнтральная выбарчая камісія па выбарах у Вярхоўны Совет РСФСР.

У ДЗЕНЬ ВЫБАРАЎ.

На здымку: галасуюць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных (злева направа) народны паэт БССР Якуб Колас, артысты К. Мулер, Т. Караваява і паэт Аркадзь Куляшоў. Фота Г. Бугаенкі.

ДРУГОЕ ВЫДАНИЕ БИОГРАФИИ ТАВАРЫША І. В. СТАЛІНА

***
Е. ГАРАДЗЕЦКІ
***

Дзяржаўна-выдавничая выдання ў свет другое, выпраўленае і дапоўненае выданне кароткай біяграфіі таварыша І. В. Сталіна.

Вывучэнне біяграфіі вялікіх заснавальнікаў рэвалюцыйнага вучэння пралетарыята мае велізарнае значэнне ў справе авалодання марксісцка-ленінскай тэорыяй, у справе баявой большэвіцкай загартоўкі нашых кадраў, кнігі аб жыцці і дзейнасці Маркса, Энгельса, Леніна, Сталіна выховаюць народную масу ў духу самых перадавых ідэй нашай эпохі. Для мільянаў савецкіх людзей чытанне кніг аб жыцці і дзейнасці бацькі нашай дзяржавы В. І. Леніна, таварыша Сталіна азначае для іх не толькі вывучэнне гісторыі, арганізатар і натхніцеля перамогі нашага народа Іосіфа Вісарыянавіча Сталіна з'яўляецца важным сродкам вывучэння ленінізму.

Біяграфія таварыша Сталіна — гэта біяграфія вернага палпечніка В. І. Леніна, вялікага прадаўжальніка неўміручай справы Леніна. Біяграфія таварыша Сталіна непарушына звязана з гісторыяй партыі большэвікоў, яе развіццём і развіццём. Біяграфія таварыша Сталіна і біяграфія Леніна ад гісторыі народа, ад гісторыі краіны.

Вялікія рэвалюцыі вылучаюць вялікіх людзей. На рубяжы двух стагоддзяў імяна І. В. Сталіна, расла вялікая рэвалюцыя.

У Расіі быў завязан вузел супярэчнасцяў імперыялізма; сюды, на Усход, перамясціўся цэнтр сусветнага рэвалюцыйнага рабочага руху. Гэта мае вышэйшае значэнне для разумення таго факта, што ў кароткі гістарычны тэрмін рабочы клас Расіі вылучыў іздольнага буйнейшага дзеяча рэвалюцыйнага руху на чале з Леніным і Сталіным.

***

Першыя раздзелы «Кароткай біяграфіі» раскрываюць перад намі асноўныя барышчы Леніна і Сталіна за стварэнне рэвалюцыйнай марксісцкай партыі новага тыпу.

Развіццё імя Сталіна праходзіла ва ўмовах класавых баяў расійскага пралетарыята з царызмам і рускай буржуазіяй. Семнаццацігадовы Сталін становіцца на чале марксісцкай гурткі ў Тыфлісе. Ён настойліва і моцна працуе над сабой, вылучае працы Маркса і Энгельса, палітычныя і вывучэнне твораў Леніна, накіраваныя супроць царызма, «незаконнага марксізму» і «канкамізму». Сталін авалодвае вяршынямі сучасных ведаў. Ён вядзе інтэнсіўную прапагандыскую работу ў рабочых гуртках Тыфліса, арганізуе стачкі рабочых.

У барацьбе за стварэнне рэвалюцыйнай сацыял-дэмакратычнай арганізацыі ў Тыфлісе Сталін кіруецца тым узорам, які стварыў Ленін — «Саюзам барацьбы за вываленне рабочага класа», той тактыкай і праграмай руху, якія Ленін распрацаваў у «Іскры».

Кіраўнік масавага рабочага руху, барацьбіт за згуртаванне партыі рабочага класа, Сталін ішоў разам з Леніным на вядзеных шляхах рускага рэвалюцыйнага руху, з'яўляючыся галоўнай апарай В. І. Леніна ў Расіі.

З 1901 г. Сталін вядзе напружаную, геранічнае жыццё прафесійнага рэвалюцыянера ленінскай школы.

Вясной 1902 г. Сталін быў арыштаваны і кінуў у турму і затым высланы на Усходнюю Сібір. У турме Сталін вядзе асабістае жыццё і арганізуе партыю рабочага класа. Пасля пераходу ў Сібір Сталін вядзе асабістае жыццё і арганізуе партыю рабочага класа. Пасля пераходу ў Сібір Сталін вядзе асабістае жыццё і арганізуе партыю рабочага класа.

У гэты час Сталін выступае з радом тэарэтычных работ, якія адыгралі выдатную ролю ў абароне і распаўсюду ідэалагічных, арганізацыйных і тактычных асноў марксісцкай партыі.

У сваёй рабоце «Каротка аб партыйных рознагалоссях» І. В. Сталін распрацоўвае пытанне аб ідэалагічных асновах марксісцкай партыі. У «Кароткай біяграфіі» падкрэсліваецца, што гэтая работа Сталіна «важэйшы да выдатных твораў большэвіцкай мыслі. Яна перадае далучаецца да гістарычнага твора Леніна «Што рабіць?», рашуча абараняе і развівае геніяльныя ленінскія ідэі» (Іосіф Вісарыянавіч Сталін. Кароткая біяграфія, с. 27).

У артыкуле «Клас пралетарыяту і партыя пралетарыяту» Сталін выступае з абаронай арганізацыйнай асновы партыі, абгрунтаваных Леніным у яго выдатнай кнізе «Крок уперад, два крокі назад».

У перыяд рэвалюцыі 1905 г. таварыш Сталін праводзіць ленінскую стратэгію і тактыку, ленінскую ідэю гегемоніі пралетарыята ў рэвалюцыі. III з'езд партыі ў рэвалюцыі, прапанаванай Леніным, асабліва падкрэслівае значэнне дзейнасці большэвіцкіх арганізацый Закаўказзя як «найбольш баявых арганізацый нашай партыі» і заклікаў усю партыю да аказання ўсямернага падтрымання большэвікам Закаўказзя.

Ідэалагічнае наступленне, разгортванне рэакцыйнай паставы перад партыяй задачу абароны тэарэтычных асноў большэвізму. У 1906—1907 гг., рашуча разам з партыяй задачу абароны тэарэтычных асноў большэвізму, Сталін ішоў сваю работу «Анархізм або сацыялізм?». У гэтай рабоце Сталін даў узор партыйнага, філасофскага даследавання асноўных пытанняў сучаснасці. Работа Сталіна «Анархізм або сацыялізм?» уваходзіць у ідэальную скарбніцу нашай партыі як сур'ёзна

«Іосіф Вісарыянавіч Сталін. Кароткая біяграфія». Складальнікі: Г. Ф. Александрэў, М. Р. Галакціёнэў, В. С. Кружжкоў, М. В. Міцін, В. Д. Мачалаў і П. Н. Паспелюў.

уклад у тэорыю марксізму-ленінізму. Яна з'яўляецца ўзорам глыбокага асветлення пытанняў тэорыі марксізму-ленінізму ў непарушынай сувязі з належаўшымі задачамі рэвалюцыйнай класовай барацьбы пралетарыята.

Бачачы ў асобе Сталіна буйнейшага рэвалюцыйнага дзеяча, жандары Мікалая II неадступна яго праследвалі. Арышты, турма і высылка ішлі ўслед адзін за другім. З 1902 да 1913 г. Сталін сем разоў быў арыштаваны, быў у высылцы шэсць разоў, уцякаў з высылкі пяць разоў.

Пасля V (Лонданскага) з'езда РСДРП Сталін узначальвае партыйную работу ў рабочага руху ў Расіі.

Сталін узначальвае барацьбу бакінскіх рабочых за калектыўны дагавор, і рабочыя дабіваюцца перамогі ў гэтай барацьбе. «Апошнія магічны масавыя палітычныя стачкі» — так характарызуе Ленін гэтую перамогу рабочых у 1908 годзе.

У выніку працяглай барацьбы з меншавікамі Ленін пад кіраўніцтвам Сталіна ператварае Баку ў цэнтральную большэвіцкую «Сталін згуртавае вакол сабе моцнае ядро выбараных большэвікоў-ленінцаў». Ваўража, Філетова, Саратаўца (Яфімаў), Ваўража, Бокана, Малыгіна, Орджабідзе, Джапарыдзе, Шауміна, Спандарана, Ханлар, Мямедова, Азізбекава, Кязі-Мамеда і др. (стар. 46). Стварэнне такога кіруючага ядра большэвіцкай арганізацыі дало магчымасць Сталіну вывесці бакінскіх пралетарыят у першы радзі агугнарацыйскага рэвалюцыйнага руху.

У занятай барацьбе з «канкамістамі», меншавікамі, трацкістамі, адзасцістамі, ізаляцістамі ўсіх масаў Ленін выхоўваў партыю новага тыпу, партыю большэвікоў. «Сталін быў першым палпечнікам Леніна ў гэтай барацьбе са шматлікімі ворагамі, вернай апарай у барацьбе за стварэнне рэвалюцыйнай марксісцкай партыі, большэвіцкай партыі» (стар. 49).

Пражская канферэнцыя завочна выбрала Сталіна, які ў гэты час знаходзіўся ў валагодскай высылцы, членам Цэнтральнага Камітэта партыі. Паводле прапановы Леніна на Сталіна было ўскладзена кіраўніцтва рускім бюро ЦК партыі. Сталін уцякае з высылкі і разгортвае велізарную работу па кіраўніцтву новым рэвалюцыйным уздымам.

У 1912 г. Сталін двойчы вьязджае ў Кракаў для асабістага спаткання з Леніным і ўдзелу ў нарадах ЦК з партыйнымі работнікамі.

За мяжой Сталіным была налісана праца «Марксізм і нацыянальнае пытанне», якая атрымала высокую ацэнку Леніна, «Работа Сталіна «Марксізм і нацыянальнае пытанне», — гаворыцца ў «Кароткай біяграфіі», — з'явілася буйнейшым выступленнем большэвізму на нацыянальнаму пытанню на міжнароднай аснове да вайны. Гэта была тэорыя і праграма дэкларацыя большэвізму на нацыянальнаму пытанню, Рэзка і моцна ў гэтай рабоце былі супроцьпастаўлены два метады, дзве праграмы, два светлагляды ў нацыянальным пытанні — II Інтэрнацыянала і ленінізму» (стар. 54).

У лютым 1913 г. Сталін быў арыштаваны і высланы ў далёкі Туруханскі край. У перыяд першай сусветнай вайны, калі партыі II Інтэрнацыянала ганебна здрацілі пралетарыят і перайшлі на бок імперыялісцкай буржуазіі, ленінізм, большэвікі аказаліся адзінай партыяй, якая захавала вернасць баявому сцягу інтэрнацыяналізму. «Адрэзаны ад усёго свету», гаворыцца ў «Кароткай біяграфіі», — адарваны ад Леніна і партыйных цэнтраў, Сталін займае ленінскую інтэрнацыяналісцкую пазіцыю па пытаннях вайны, міру і рэвалюцыі» (стар. 56).

У дзесяцігоддзі перыяд паміж двума рэвалюцыямі большэвікі пад кіраўніцтвам Леніна і Сталіна настойліва і нястомна выхоўвалі народную масу ў рэвалюцыйным духу, накіроўвалі іх на барацьбу, рыхтавалі перамогу рэвалюцыі, якая надыходзіла.

Верны вучань і палпечнік Леніна, Сталін выступае напярэдадні перыяду савецкай рэвалюцыі, як геніяльнага майстра рэвалюцыі, які ўмеў накіроўвае рух мільянных мас, кіруе грандыёзнымі класавымі баямі пралетарыята, арганізуе перамогу над ворагамі.

У сакавіку 1917 года таварыш Сталін вярнуўся з высылкі ў Петраград. Сталін разам з Молатавым кіруе дзейнасцю Цэнтральнага Камітэта і Пецярбургскага камітэта большэвікоў.

Творчыя народныя масы Расіі стварылі чыстую форму арганізацыі рабочых, сялян, адлат—Советы. Сталін, абнавірачыся на вопыт рэвалюцыі 1905 года, адразу ж ацаніў значэнне Советаў і паставіў перад партыяй задачу: «Умацаваць гэтыя Советы, зрабіць іх паўсяміснымі, звязаць іх паміж сабой на чале з цэнтральным Советам рабочых і салдацкіх дэпутатаў, як органам рэвалюцыйнай улады народа».

У 1917 г. найдольшай той вясці час, калі кожны дзень паводле намыслінасці гістарычным падзеямі роўны году так званая мірнага развіцця. Распазнаць працы, якія адбываюцца ў масах, узначальвае рух мас і даць яму напрамак да сацыялісцкай рэвалюцыі — такая была задача партыі большэвікоў.

З такой задачай маглі справіцца толькі партыя новага тыпу, што ўзначальваецца не парламенцкімі трыбунамі заходнеўрапейскага тыпу, а правядарамі класа пралетарыяту, якія вядуць за сабой народную масу. Такім правядарам, кіраўнікамі мільянных мас выступілі ў 1917 г. Ленін і Сталін. «Я ўспамінаю 1917 год, — гаворыць Сталін, — калі я на волі партыі, пасля

блуканняў па турмах і высылках, быў перакінуты ў Ленінград. Там, сярод рускіх рабочых, пры непасрэднай блізкасці з вялікім настаўнікам пралетарыяту ўсіх краін — т. Леніным, у бурны вялікі бітваў пралетарыята і буржуазіі, у абставінах імперыялісцкай вайны, я ўпершыню навукаў разумець, што значыць быць адным з кіраўнікоў вялікай партыі рабочага класа».

У гэты гістарычны дні Ленін даручае Сталіну самыя адказныя і самыя цяжкія задачы. Пасля лпенскіх падзей, калі Ленін вымушаны быў перайсці на нелегальнае становішча, Сталін разам са Сярдэлювым кіруе работамі VI з'езда партыі. На з'ездзе Сталін выступае з палітычнай справаздачай ЦК і з дакладам аб палітычным становішчы.

«Кароткай біяграфіі» прыводзяцца словы таварыша Сталіна з выступлення на VI з'ездзе: «Не выключана магчымасць, што імяна Расія з'явіцца краінай, якая пракладвае шлях да сацыялізму... Трэба адкінуць адмыслае ўзбуджэнне аб тым, што толькі Еўропа можа паказаць нам шлях. Існуе марксізм дагматычны і марксізм творчы. Я стаю на глебе апошняга». Словы Сталіна былі праарочымі: Расія першая паказала шлях да сацыялізму.

«Над кіраўніцтвам Сталіна, паводле дырэктывы Леніна, VI з'езд партыі стаў з'ездом падытоўкі да паўстання. З'езд нацэліў партыю на ўзброенае паўстанне, на заваяванне диктатуры пралетарыята» (стар. 64).

У кастрычніку 1917 года Сталін узначальвае партыйны цэнтр па кіраўніцтву паўстаннем. У яго руках усе ніці, якія вядуць ад Цэнтральнага Камітэта да кіруючых партыйных цэнтраў на месцах. Увесь вопыт, накоплены большэвіцкай партыяй у рэвалюцыі 1905 года, вопыт заходнеўрапейскай рэвалюцыі і паўстанняў быў выкарыстаны Леніным і Сталіным для арганізацыі перамогі ў кастрычніку 1917 г.

«Ленін і Сталін, — гаворыцца ў «Кароткай біяграфіі», — смела і ўпэўнена, цвёрда і аспірочна вялі партыю і рабочы клас на сацыялісцкую рэвалюцыю, на ўзброенае паўстанне. Ленін і Сталін — натхніцелі і арганізатары перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялісцкай рэвалюцыі» (стар. 65).

Перамога сацыялісцкай рэвалюцыі ставіць Леніна і Сталіна на чале савецкага ўрада Расіі.

На ўсіх наступных этапах рэвалюцыі Ленін заўсёды накіроўвае Сталіна на самыя важныя і вырашальныя ўчасткі барацьбы. З першых дзён рэвалюцыі, калі лёс савецкай улады ў значнай ступені залежаў ад таго, за кім пойдзю шматлікія нацыянальнасці Расіі, Ленін ставіць Сталіна на чале кіраўніцтва нацыянальнай палітыкай савецкага ўрада.

Зграі інтэрвентаў і белавардзейцаў ствароўць смерцельную небяспеку маладой савецкай рэспубліцы. Ленін накіроўвае Сталіна на ваенную работу. Сталін абірае кадры палітычных і ваенных кіраўнікоў новага тыпу і арганізуе перамогу над Калчаком, Дзянікіным, Врангелем. Калі трэба было ўмацаваць савецкі дзяржаўны апарат, ачысціць яго ад погані, Сталін прызначаецца Народным Камісарам Дзяржаўнага Кантролю, Сталін займае Леніна ў Совеце Абароны. Ён у цэнтры кіруючай работы па згуртаванні савецкіх рэспублік, якая завяршаецца стварэннем Саюза Савецкіх Сацыялісцкіх Рэспублік.

У красавіку 1922 г. пленум Цэнтральнага Камітэта партыі паводле прапановы Леніна абраў Генеральным сакратаром ЦК таварыша Сталіна.

21 студзеня 1924 г. памёр Ленін, правядар і заснавальнік партыі большэвікоў, правядар працоўных усяго свету. Ворагі Савецкага Саюза, ворагі партыі меркавалі, што смерць Леніна выкліча катастрофу, пагібель савецкай дзяржавы і большэвіцкай партыі. Але яны памыліся ў сваіх разліках.

Справа Леніна неўміруча, бо гэта — справа рабочага класа, сялянства, усяго савецкага народа, — а народ не памірае.

Справа Леніна неўміруча, бо гэтая справа ўвасоблена ў магутную большэвіцкай партыі, — а партыя не памірае.

Сцяг Леніна, сцяг партыі высока ўзняў і паёс далей Сталін — варты пераемнік і вялікі прадаўжальнік справы Леніна.

Сталін выступіў, як вялікі правядар кіруючай партыі, якая ўпершыню ў гісторыі чалавечства ажыццяўляе будаўніцтва сацыялісцкага грамадства.

Важнейшай умовай перамоганага будаўніцтва сацыялізму быў ідэіны і арганізаваны разгор розных антыленінскіх плянаў і ў першую чаргу трацкізма.

Выключнае значэнне ў справе ідэянага разгару трацкізма, у справе абгрунтавання і развіцця ленінізму мела тэарэтычная работа Сталіна «Аб асновах ленінізму», якая выйшла ў 1924 г. «Гэтая работа з'яўляецца майстэрскім выкладаннем і глыбокім тэарэтычным абгрунтаваннем ленінізму. Яна ўзброіла талды і ўзбройвае дыялер большэвікоў ва ўсім свеце вострай абрэй марксісцка-ленінскай тэорыі» (стар. 98).

Тэарэтычна абгугнаючы вопыт Вялікай Кастрычніцкай сацыялісцкай рэвалюцыі, вопыт першых год сацыялісцкага будаўніцтва ў нашай краіне ва ўмовах капіталісцкага абкружэння, Сталін абараніў і развіў далей ленінскую тэорыю аб перамозе сацыялізму ў адной краіне.

У сваім дакладзе на XIV з'ездзе партыі таварыш Сталін абгрунтаваў большэвіцкі

план індустрыялізацыі краіны. «Ператварыць нашу краіну з аграрнай у індустрыяльную, — гаворыў таварыш Сталін, — зольную вырабляць сваімі ўласнымі сіламі неабходнае абсталяванне, — вось у чым сутнасць, аснова нашай генеральнай лініі».

Пасля з'езда, у пачатку 1926 года, выйшла работа Сталіна «Да пытанняў ленінізму». У гэтай гістарычнай рабоце Сталін ідэіна разгарыў ліквідацыйную і капітуляцыйную «філасофію» зноўеўцаў і абгрунтаваў лінію XIV з'езда партыі, лінію на сацыялісцкую індустрыялізацыю краіны і пабудову сацыялісцкага грамадства.

«Кароткай біяграфіі» адзначаецца, што ў гэтай барацьбе з малаверамі і капітулянтамі, трацкістамі і зноўеўцамі, бурхарнымі і каменевымі канчаткова складалася пасля выхаду Леніна са строю тое кіруючае ядро нашай партыі, якое «абараніла вялікі сцяг Леніна, згуртавала партыю вакол заветаў Леніна і вывела савецкі народ на шырокае дарогу індустрыялізацыі краіны і калектыўнага сельскай гаспадаркі. Кіраўніком гэтых ядра і вядучай сілай партыі і дзяржавы быў таварыш Сталін» (стар. 105).

Сталін, выхадзячы з вучэння Леніна, паставіў перад краінай, перад партыяй непасрэдную задачу карэнайнай перабудовы гаспадаркі на сацыялісцкі лад.

Абараняючыся на ўказанні Леніна, Сталін распрацаваў важнейшыя тэарэтычныя палажэнні аб сацыялісцкай індустрыялізацыі нашай краіны.

Гэта была велікая і смелая праграма пабудовы сацыялісцкага грамадства. Праграма была вартая большэвіцкай партыі, яна мела баявы характар, была дзейнай і неадкладна пачала праводзіцца ў жыццё. Супраціўленне трацкістаў і зноўеўцаў, выступіўшых супроць прынятага партыяй плана індустрыялізацыі, было зломлена. За кароткі тэрмін у краіне разгарнулася гіганцкая індустрыяльная будоўля.

У гэты час таварыш Сталін прадаваў вялікі вынічы неабходнасць пераўтварэння сельскай гаспадаркі на сацыялісцкі лад. «Абараняючыся на ўказанні Леніна аб неабходнасці пераходу ад дробных сялянскіх гаспадарак да буйнай, арцельнай калектыўнай гаспадаркі ў земляробстве, абараняючыся на кааператыву план Леніна, Сталін распрацаваў і правёў у жыццё практычна тэорыю калектыўнага сельскай гаспадаркі» (стар. 133).

У велікіх пастаўленых задач раскрываецца веліч партыі большэвікоў і яе правядара. Справа ішла аб ліквідацыі самай глыбокай асновы капіталізму, аб арганізацыі масавага руху мільянаў сялян за стварэнне калектыўных гаспадарак.

Партыя падрыхтавала матэрыяльную ўмову для масавага ўступлення сялянства ў калгасы. Спробы кулацтва арганізаваць супраціўленне былі зломлены, партыя перайшла ў наступленне супроць кулацтва і зрабіла гістарычны паварот ад палітыкі абмежавання і выцягнення кулацкіх элементаў да палітыкі ліквідацыі кулацтва як класа. Партыя большэвікоў паспяхова рашыла задачу пераводу дробных сялянскіх гаспадарак на рыткі сацыялізму. Партыя забяспечыла поспех гэтай палітыкі, разграміўшы групу ідэолагаў кулацтва, правых капітулянтаў і рэстаўратараў капіталізму — Бухарына, Рыкава, Томскага і др.

Падвёўшы вынікі паспяхова ажыццўленай палітыкі калектыўнага, таварыш Сталін ісаў: «Гэта быў найбольшым рэвалюцыйным пераварот, скачок са старага якаснага стану грамадства ў новы якасны стан, роўназначны паводле сваіх вынікаў рэвалюцыйнаму перавароту ў кастрычніку 1917 года».

Своеасоблівае гэтай рэвалюцыі заключалася ў тым, што яна была праведзена зверху, паводле ініцыятывы дзяржаўнай улады, пры прамым падтрыманні знізу з боку мільянных мас сялян, якія змагаліся супроць кулацкага ярма, за свабоднае калгаснае жыццё».

Рэканструкцыя ўсіх галін народнай гаспадаркі праводзілася на базе новай сучаснай тэхнікі. Тэхніка набывае вырашальнае значэнне. Партыя высунула лозунгі: «Большэвікі павінны авалодаць тэхнікай», «Тэхніка ў перыяд рэканструкцыі вырашае ўсё».

Абгугнаючы вопыт сацыялісцкага будаўніцтва, таварыш Сталін распрацаваў пытанне аб савецкім гандлі як форме размяквання і абмену здабыткаў працы ва ўмовах сацыялізму.

У біяграфіі таварыша Сталіна асабліва адзначаецца, што ў перыяд разгортвання індустрыялізацыі і калектыўнага, калі трэба было мабілізаваць усе працоўныя сілы народа для вырашэння вялікіх задач, таварыш Сталін «паставіў ў увесь рост жаючае пытанне, пытанне аб становішчы жанчын, аб жаночай працы, аб важнейшай ролі жанчын, работніц і сялян у гаспадарчым і грамадска-палітычным жыцці грамадства... Ператварэнне жанчын у актыўныя і роўнапраўныя членаў сацыялісцкага грамадства гіганцкі пашырала аснову большэвіцкай партыі ў народзе і паскорыла тэмпы развіцця сацыялісцкага грамадства».

Найвялікшай перамогай партыі большэвікоў, ленінізма было ўнясенне працоўных раней прыгнечаных і адсталых нацый у справу будаўніцтва сацыялізму. Ажыццўленне ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі нанесла смерцельны ўдар па буржуазнай ліджэндызе аб падзелу свету на вышэйшыя і ніжэйшыя расы.

Уцягненне самых шырокіх народных мас у справу будаўніцтва новага, сацыялісцкага грамадства азначала найвялікшую перамогу савецкай ідэалогіі, якая бачыць

у масах сапраўдных твароў гісторыі, над буржуазнай ідэалогіяй, якая распаўсюджвае ўсюкія небялікія аб іздольнасці мас ва самастойнай творчасці ва ўсіх галінах жыцця.

Упершыню ў гісторыі палітычных партыі большэвікам удалося павесці за сабой мільяны народнай масы з мэтай свядомыма ўдзелу іх у справе стварэння і развіцця сацыялізму. Гэты масавы, свядомы ўдзел працоўных людзей у гістарычнай творчасці з'яўляецца неўміручай заслугай партыі большэвікоў.

На новым этапе, у разгары барацьбы за выкананне другой пяцігодкі, правядар партыі паставіў пытанне аб вырашальным значэнні кадраў для савецкай дзяржавы. «Трэба зразумець, — гаворыў таварыш Сталін у 1935 годзе, — што пры цяперашніх умовах кадры вырашаюць усё».

У выніку паспяхова выканання першай і другой сталінскіх пяцігодак сацыялізм перамог у нашай краіне. У прынятай на VIII Усеазаіным з'ездзе Совету Сталінскай Канстытуцыі былі замацаваны найвялікшыя перамогі сацыялізму.

У 1938 годзе выйшаў у свет «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)», напісаны таварышам Сталіным. Стварэнне гісторыі ВКП(б) з'явілася ўзорам творчага марксізму. Партыя атрымала новую магутную ідэіную аброю большэвізму, сапраўдную энцыклапедыю асноўных ведаў у галіне марксізма-ленінізму.

У сваім дакладзе на XVIII з'ездзе партыі таварыш Сталін разгарнуў праграму завяршэння пабудовы бяскасавага сацыялісцкага грамадства і паступовага пераходнага грамадства да камунізму. Таварыш Сталін у дакладзе на з'ездзе абгрунтаваў і развіў чалавечую і стройную тэорыю сацыялісцкай дзяржавы.

З асаблівай вострыняй таварыш Сталін падкрэсліваў значэнне ідэінай загартоўкі нашых кадраў: «Можна з упэўненасцю сказаць, што, калі б мы здолелі падрыхтаваць ідэалагічна нашы кадры ўсіх галін работ і загартаваць іх палітычна ў такой меры, каб яны маглі свабодна арментавацца ва ўнутранай і міжнароднай абстаноўцы, калі б мы здолелі зрабіць іх зусім сталымі марксістамі-леніністамі, зольнымі вырашаць без сур'ёзных памылак пытанні кіраўніцтва краінай, — дык мы мелі-б усе паставы лічыць дзесцімі ўсіх нашых пытанняў ужо вырашанымі. А вырашыць гэтую задачу мы безумоўна можам, бо ў нас ёсць усе сродкі і магчымасці, неабходныя для таго, каб вырашыць яе».

Праграма, намечаная XVIII з'ездом партыі, паспяхова ажыццяўлялася. Савецкі народ пад вадзіцтвам Сталіна ішоў да новых перамог.

Але ў чэрвені 1941 года мірная праца савецкіх людзей была парухана вераломным наладам фашысцкай Германіі на СССР.

***

У перыяд Вялікай Айчыннай вайны правядар і настаўнік працоўных таварыш Сталін стаў на чале ўзброенага сіла СССР, узначальваў барацьбу савецкага народа супроць германскага фашызма.

Сталін выступае перад усім светам як вялікі палкаводзец, які-майтэрск

ТВОРЧАСЦЬ МАЛАДЫХ

У ПАЛОНЕ ПРЫРОДЫ

Мікола Аўрамчык

ВЕРШЫ

(З нізкі „Лягенда пра залатую зямлю“)

ДАНБАС

Недарма
Празвалі яго качагаркай,—
Дым і копчаць
Фарбуюць нябесны блакіт...
Чорны пыл завіхрыцца
Слуном над вугляркай,
Калі з лягам
Крыж-на-крыж імчаць цягнікі.

А ўначы плешча заравам
Кожная вышка,
Кожны корпус не спіць,
Цяжка дыша трубой...
Кожнай доменнай печы
Маленькая ўспышка
Для цябе асыялае
Поўзмрочны забой.

Прапаўзе эшалон,
Перагружаны грузам,
Доўга стогне на наспіе
Мост над ракой,
Потым суткамі
Стэп шмаціць кукурузай,
Быццам мора салёнае
Рыбнай лускай.

Ледзь паспее вясной
Чарназем адагрэцца,
Вільгаць парай клубіцца
Над цёплай зямлёй...
Маладых краснадонцаў
Гарачыя сэрцы
Саграваюць
Данецкую глебу крывёй.

На паверхню падняўшыся
У блазе рабочай,
Паглядзіць і прыжмурыць
Павекі шахцёр,—
З-пад Славянска здалёк
Яму свецяць у вочы
Высачаныя айсбергі
Крайдавых гор.

Нахіліся ніжэй
Над магідай свяшчэннай,
У якой з Кашавым
Яго сьбіра лягалі—
І адчуеш, як дзесьці
У глыбінях каменных
Б'ецца сэрца
Вялікай совецкай зямлі.

РАДАСЦЬ

Як толькі шахту аднавілі ў нас,
Наш машыніст не траціў ні хвілін,—
Уздвож па падаше шурпаты пласт
Падгрыз зубамі ўрубавай машыны.

Адобным малатком перад сабой
Як чараўнік,
Са сцен збіваеш зоры.

Не спіцца хлопцам,
Калі час такі...
А ледзь заснеў—
Цябе разбудзіць выбух,
Чуваць, як пад зямлёй падрыўнікі
Узрываюць толам вугальныя глыбы.

Яшчэ ўсю глыбу адваліць не змог
Ад масліністай каменнай пароды,
А ўжо кавалак вугалю —
ля ног,
Як золата бліскучы самарадок.

На досвітку апусціцца ў забой.
Разведашу ты таемнасці шахцёраў,

Якая радасць для цябе тады!
Ты-ж у жыцці знайшоў такі занятак,
Што радасцю сваёй у халады
Сагрэш і другіх людзей у хатах.

ШАХЦЁРКА

Апускаешся ў шахту з надворку
Са сваёй неразлучнай шахцёркай,
Цеплынё абдасць, быццам з лані,
Дзьмухне вільгаць, як з даўняй алеі,—
І ўгары светлы дзень раптам згасне,
А ў цябе на душы пасвятле,
І ніколі не сумна, не горка,
Калі побач з табою шахцёрка.

А пасля без усякай прычыны
Пасмяюцца з каханай дзяўчыны,
Што ў капальню цябе надвечоркам
Правжае
Другая —
Шахцёрка.
Будзе крывадушца дзеўчына тыдзень,
Ей і ў голаву нават не прыдзе,
Што хлапцу без шахцёркі штодзённа
Не здабчыць антрацыту ні тоны.

— Нават сіла нячымстая чуче,
Што ў каханні хлапцу не шанцуе,—
Так жартуюць сябры над табою,
Калі вяртадзіць шахцёрка ў забой.

Неразлучная лампа-шахцёрка
Пад зямлёй — пуцяводная зорка.

На паэтычнай секцыі

10 лютага адбылося чарговае паседжанне паэтычнай секцыі Саюза совецкіх пісьменнікаў Беларусі. Абмяркоўвалася «Анталогія беларускай літаратуры», якая падрыхтавана да друку ленинградскім выдавецтвам. На секцыі было выгаворана шырэй прадставіць у «Анталогіі» творы народных паэтаў Янкі Купалы і Якуба Коласа совецкага перыяду, а таксама творы беларускіх паэтаў ад зямлі.

Літаратурныя вечары

У Мінскім клубе Міністэрства Унутраных спраў адбыўся літаратурны вечар. Уладзімір Карпаў зрабіў даклад аб сучаснай беларускай літаратуры. Паэты Канстанцін Цітоў, Рыгор Няхай, Змітрок Кавалёў, Алесь Астапенка прачыталі свае творы.

Затым артысты Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра БССР Э. Герберт, К. Рутшэйт, М. Барозкін, І. Левін, Б. Федьмяк, А. Штэйнах, Я. Розенфельд, Э. Дрэйзіна і другія ў канцэртнай праграме выканалі песні совецкіх кампазітараў, вершы совецкіх паэтаў і некалькі інсценіровак паводле твораў А. Чэхава.

У Гомельскай 11-й сярэдняй школе быў праведзены літаратурны вечар на тэму «Беларуская совецкая паэзія». Былі прачытаны даклады аб беларускай совецкай паэзіі. Пасля дакладаў вучні дэкламавалі вершы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Паўлюка Труса, Аркадыя Куляшова, Максіма Танка і іншых паэтаў.

Такія вечары рыхтуюць і другія школы горада.

Даклады

аб А. С. Грыбаедаве

Да гадавіны з дня смерці вялікага руска-га пісьменніка А. С. Грыбаедава ў Мсціслаўскай раённай бібліятэцы наладжана вітрына твораў пісьменніка, «спрад якіх бессмяротная паэма «Гора ад розуму».

Даклады аб жыцці і творчасці Грыбаедава прачытаюць для вучняў педвуліцкай школы горада, а таксама для камсамольскага актыва.

К. БЕРАСТ.

І. ЧАРНЯК.

Радасць так жа адцігнена, як і шчасце і нічога не гаворыць, а хлб — гэта не аляніе, за што людзі «шлі на метал і сталі на смерць». Унікае алкажу на гэта пытанне паэт і ў вершы «Думка», дзе даваеннае шчаслівае жыццё разумеюцца ў нейкім абстрактным «усё знаходзілі, што трэба». Паэт даволі часта сцвярджае, што шчасце ў спакоі, цішыні, адпачынку на ўлонні прыроды. Зусім няправільнае, глыбока памылковае разуменне.

І толькі ў апошнім у зборніку вершы «Над грэчкай», хаця і пры дапамозе пасрэднага прыроды—члол, паэт прыходзіць да правільнага разумення шчасця:

І бачна кожнаму: у працы усё
Знаходзіць радасць, шчасце.

Але такое разуменне не працягваецца ў іншых вершах зборніка. І больш таго, у вершы, які напісаны значна пазней, чым змешчаны ў зборніку, і надрукаваны ў «Беларусі» № 10 за 1946 г., паэт адыходзіць ад гэтага разумення.

Няўдольна адносіны да навакольнага жыцця прывялі паэта да такога блытанага, а часамі і няправільнага ўяўлення аб шчасці. Няўдольнасць, павярхоўны падыход да апісвання, адсутнасць жадання або няўменне зазіраць «у карань» з'яўляюцца ў вельмі многіх вершах. Простая пейзажная замалёўка, напісаная паводле прыкметаў: «прышоў, убачыў, напісаў», да якіх штучна прывешаны канцоўкі («Шчасце клёна», «На полі», «Араты і ішкі»), займаюць значнае месца ў зборніку. У некаторых вершах няма не толькі глыбокай думкі, але нават няжай.

Наглядаецца ў паэсіі вершах і голая дэкларацыйнасць («Ды й мы змяніліся ў бах душой сваёй і тварам» — а як змяніліся — паэт не гаворыць), і празірачнасць («Тут людзі да зямлі прыпалі, каб не растрачаць марна сілы»), і нестараннага адносіны да працы над радком («Лягушкі дзесьці крумкачоў над грэчкай», «Я пагляджу, як голле ваша затрашчыць»).

Асобна патрэбна спыніцца на нядабных, нехайных адносінах паэта да рыфмы. Няўжо такія рыфмы, як: дым-слупы, агні—усіх, сюды—тым, горлы—дарогі, колькі—акопаў, сосны—высокіх і інш. маюць права на існаванне?

Вызваліцца ад палону прыроды, ад сляпога, неасвядоманага схілення перад ёй; ад замалёвак, хаця цікавых і арыгінальных, але бяздумных, перайсці да вершаў з глыбокім зместам і думкай; ліквідаваць абмежаванасць тэматыкі, адшукаць пазію ў росце індустрыяльнай магутнасці нашай радзімы і ўменне выразіць яе ў вершах; больш уважліва адносіны да працы над радком — вось пераакарговныя задачы, якія ставяць перад Гамолкай і справіцца з якімі неабходна для далейшага росту яго, як паэта.

У. ШАХАВЕЦ.

Але наўна і нават смешна гучаць радкі з другога верша, калі паэт, вераць ва ўсялякінасць прыроды, ускрыкае:

Іду насустрач ветру! Хай абме
Парахавы загар на твары мне,
Так загары я моцна на вайне,
Што не адміць загару нават з мылам.
(«У лесе»).

Чаго-ж жадае паэт пасля вайны, вярнуўшыся на ўлонне прыроды? Спакою, адпачынку ад цяжкіх баёў. Заірачаюцца да леса, ён гаворыць:

Вось і я прышоў, хоць быў далёка,
Сваім ценем раны мне прыкрыў.
(«Спатканне з борам»).

Бестурботліва заспакоенасць, якая пераходзіць у ляноў, прываблівае паэта, і ён ён думае вылучыць свае раны:

Якая ціш, якая гладзь!
На берагах не шэпчаць ліпы,
Здаецца хвалі ў далеч гнаць
Не хоча ў гэты вечар Прыпяць.
Агонь плачучы цяжкіх ран
Тут у цяню гаёў астыне («Калія ракі»).

Звяртаючыся да дрэў, паэт гаворыць, што ён прынёс ім цішыню і песні, што дрэвы могуць зноў пессічна вятрамі і накрывацца нават туманамі. Спіце спакойна, адпачывайце—вайна закончана! Праўда, такую параду паэт дае дрэвам, а не людзям, але, па-першае, Гамолка амаль заўсёды вырашае свае адносіны да жыцця праз пейзажную замалёўку, і, па-другое,— у зборніку няма вершаў, дзе-б сцвярджалася процілеглае ў дачыненні да людзей.

Ваенныя турботы нашай краіны змяніліся новымі турботамі аднаўленняй працы, і такая заспакоенасць, такое жаданне адпачыць на ўлонні прыроды ні ў якой меры не ўласціва нашым людзям і не павінна мець месца ў вершах.

Другая небяспека, якая чакае паэта, што аддаўся ў палон прыродзе, якому яна, як кажуць, свет засланіла—гэта абмежаванасць і тэматыкі і вобразнага срэдкаў, што можа прывесці да паўтарэння самога сябе, да таптання на месцы. І гэта ў Гамолкі пачынае выяўляцца ўжо ў першым зборніку.

Калі вобразы: кірель, зашпілены гузікам зор і цапкі зор прыбтае ўверсе неба; і валдзе раздробленае сонца і раскрышаны ў рэчыцы месцы развіцця памж сабой яшчэ некалькі адценняў, то прасторы накрываюць небаў і туманам ужо аляноўкава, а клёновыя росы, клёны без рос і росы без клёнаў паўтарюцца да немагчымага часта.

Гамолка назваў свой зборнік вершаў «Зварот шчасця». У чым жа ён бачыць шчасце, што ён разумее пад ім? Па вершах, якія змешчаны ў зборніку, на гэта пытанне нават цяжка даць адказ. Ды паэт, мабыць, і сам не мае яснага ўяўлення, што патрэбна разумець пад словам: шчасце. У вершы, што адкрывае зборнік, апісваецца шчасце клёна, якое заключана ў тым, што ён можа трымаць на сваіх лісцяных далонях росы, як залаты дар, радавацца сонцу і быць «ан'анелам» ад светлых мар.

Вайна абтрэсла росы з клёна і
Сваё губляў людзі шчасце
У гэты час, як росы клён.

Цяжка зразумець, якое-ж шчасце згубілі людзі: быць агнелым ад мар, радавацца сонцу, ці што?
У ім-жа чаго ідзе змаганне з ворагам, якое шчасце хочунь вярнуць нашы людзі?
Мы вызвалім свой раі ад гора і нядоўгі,
Дзе ў кожнага свой дом і лог.
(«Мы вызвалім свой раі»).

Надзвычай індывідуалістычна, каб быць шчасцем для совецкага чалавека.
Каб мы былі багаты зноў
Кіпучай радасцю і хлебам.

Свае твары смугляны прыкрыўшы
Каскамі зялёнага лісця.
(«Спатканне з борам»).

Прыведзеных прыкладаў досыць, каб даказаць, што Гамолка—лясляр прыроды, які ўмее прыкмятаць усё яе непаўторна адценні і здольны перадаваць іх арыгінальна, па-свойму.

Шлях, на які стаў паэт, магчымы. Але празмернае замаўванне прыродай, няўдольна падыход да жыццёвых з'яў хаваюць у сабе многа небяспек. Пазбегнуць іх Гамолка не здолеў.

Байцы з яго вершаў паўстаюць перад намі як выскочыя хлопцы, якія імкнуцца вызваліць ад ворага

Палі і вёскі ў садах зялёных
І салаліў паселішчы ў гах.
(«Не будзе мне спакою»).

Паэт заклікае іх:

Трымай маёй сцягоў палотны
Наперад да бацькоўскіх сёл!
(«Наперад»).

Надзішоў доўгачаканы дзень вызвалення роднай Беларусі.

І мы прышлі пад родную страху
Да родных ніў, таварыш!
(«Пад роднай страхой»).

Гэта аднабаковасць (да рэчы сказаць, уласціва многім нашым маладым паэтам, да не толькі маладым, але і сталым) дае няправільнае ўяўленне аб нашай сённяшняй рэчаіснасці, аб нашых байцах і іх жаданнях. Нібы толькі месціны роднай вёскі былі галоўным, што жыло ў сэрцах воінаў, Беларусь ужо да вайны стала індустрыяльнай краінай, краінай школы і інстытутаў. І не ў меншай меры, чым па біяроках і крыніцах сваёй радзімы, байцы сумавалі па станках, па кнігах, з якімі ім давалося часова разлучыцца і да якіх яны, пераможны ворага, жалалі вярнуцца.

Паэт параўноўвае вяртанне на радзіму нашых совецкіх байцоў, жаданне гэтага звароту з бессвядомым біялагічным пацучцём птушак:

Ідем праз дым, свіночы град
Да хат, лугоў, барознаў,
Так птушкі з выраю назад
Варочаюцца ў гнёзды. («На радзіму»).

Пацучцё любіць да радзімы ў нашага байца не толькі не можа быць параўнана з пацучцём бессвядомых істот прыроды, але яно адраціваецца і ад пацучця любіць да радзімы, якое было, скажам, у часы Неўскага, Пятра І ці Напалеона. Совецкі лад уяў у гэта пацучцё новае якасці, якія засталіся незаўважанымі паэтам.

Бессвядомае замаўванне прыродай прыводзіць паэта да біявольнасці. Паэт пачынае сцвярджаць самому сабе. У адных вершах ён піша, што нават «метал быў пераможан святой упартасцю людзей», што «слупамі выбухаў мы ўзнялі захоўду цяжка небасхіл», а ў другіх—працягваюцца жаданне плысці па «волі хвалі»:

Па той дарозе месячнай салодкай
Паліў-бы я няведома куды.

Перыяд пасіўнага прыстасавання да прыроды для чалавецтва мінуў ужо даўно. Сучасны чалавек, тым больш совецкі чалавек, павінен паўставаць перад намі, як уладар прыроды, а не накорлівы яе нявольнік.

Часамі Гамолка праз з'явы прыроды выяўляе даволі цікава прагу да аднаўлення разбуранага вайной. Вось верш «Гняздо». Гледзячы, як бусел будзе гняздо і пераможна клячча, «сваткушы дзюбу ў хмары», людзі кажуць:

— Ай, маладзец, воль маладзец які—
Яны у голас адзі кажуць.
І возмыцца за прапу старыкі,
Вянец для хаты першы звяжучы.
(«Гняздо»).

Тут гэта гучыць арыгінальна і цікава.

Мікалай Гамолка бачыць навакольным свет вачыма высковага хлапца, біязмежна захапанага ў прыроду, на ўлонні якой ён гавораць і рос, слухаў «спеў дзюват над паллавамі», праводзіў свае мірныя дні. Так сцвярджаць даюць падаставу вершы зборніка «Зварот шчасця».

Пачалася вайна, Гулякі выбухі гармат паабтрасалі росы з клёнаў і зоркі з нябёс, на родныя івы павяўзілі варожыя танкі «бранёныя сіняы шклянныя закрышчы небасхіл». «Сонца з копіямі праменняў прыкрылася аблук шчытом» і ранішнія росы пачалі налівацца не зарой, а крывёй ворагаў.

Успрыманне навакольных з'яў праз прызму пейзажаў паэт пранёс праз усю вайну.

Зішчалычкі-ястрабок вылятае насустрач
Варожаму бамбавозу і
Пад ястрабком—айчына у лугах,
Шумяць палі жытамі маладымі,
(«Ястрабок»).

Байцы танкавага дэсанта — на роднай зямлі. І яны

... прагна ловаць
Паветра роднай стараны
З густымі пахамі сасны
З прыемным водарам яловым,
(«Танкавы дэсант»).

Пасля бою «паклёбана снарадамі вакол зямля, як дрэва дзітама» і

Раскіданы зялёным лісцем
Пілоткі раненых байцоў.
(«Адзаяваны рубеж»).

Байцы ўступілі на беларускую зямлю. Іх вяртанне вітае кожнае дрэва, кожны кустык.

На ўзгоркі высцікі ажын
Паўлазілі выскока,
Яны хачелі перш за ўсё
Нас выгладзець адзюк.
Нае выйшлі нават сустракаць
І вішні ў белых хустках.
(«На родным шляху»).

А на шляхах вятры сцідалі
З блорз высокіх і клёнаў
Лісты бронзавай медалі
На грудзі маладых байцоў.
(«Па Беларусі»).

Паэт так бачыць навакольную з'яву таму, што ён басконца любіць прыроду роднай стараны. Ён ўмее знаходзіць для апісання яе арыгінальныя вобразы і словы, сажэтыя лірычным пацучцём.

Лёгкасцю і цёплай спакойнай мірнай прыроды вее з радкой:

За лугам шоўкавым, за грэбляю,
Кляны ў зхвіненні рос.
Для салаліў крупінак срэбраных
Нёбы насыпаў хтось.
(«Кляновыя росы»).

Непераможная сіла разгневанай прыроды, праз якую паэт вяртае пацучці людзей, што помняць ворага за стаптанія палеткі, гучыць у словах:

Ды марна ўсё. Наперакор
Усім сціхам і навалам
Яны ў цясінах стромкіх гор
Магутным громам грукатала.
(«Першы гром»).

Замілаванне да прыроды паэт не толькі пранёс праз усю вайну, яно засталася ў яго і пасля вайны. Вайна паклала свой адбітак на успрыманне яе паэтам. Калі ён раей бачыў вайну праз прызму прыроды, то цяпер, наадварот, ён бачыць прыроду праз прызму вайны, прычым гэта «пераключэнне» амаль аўтаматычнае, механічнае. Пчолы гудуць над грэчкай, нібы над аэрадромам; па небе пывае лавальна хмара, як цяжка бамбавоз і

Моўчкі дрэвы, нібы салалаты,
Доўга шарэнгаю стаяць.

*) Мікалай Гамолка, «Зварот шчасця», Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск, 1946 г., стар. 62.

ПЕРШАЕ СЛОВА

Першы зборнік вершаў маладога паэта Паўлюка Пранузы прывесены тэме Айчынай вайны. Гэта зусім захамерна: чалавек, які ў салдацкім шынці прашоў праз грозныя шляхі вайны, быў сведкам і ўдзельнікам нечувальных у гісторыі бітваў,— ацухаў арганічна патрэбу раскажаць аб уражаннях, настроях, пацучыя сваёй накаленія, аб вялікіх подзвігах совецкіх людзей у бах за Радзіму. У служэнні вершам справе змагання аўтар бачыў выкананне абавязку грамадзяніна, і гэта варта пашаны і пахвалы.

Адзначаючы гэты факт і кіруючыся ім, мы павінны разгледзець, наколькі удалася пісьменніку стварыць аб вайне, наколькі яны адлюстляюць чытача. Вершы Паўлюка Пранузы сведчаць пра здольнасць аўтара бачыць жыццё. Аднак, многія з іх не могуць нас задавоўваць. Амаль што ў кожным творы маладога паэта паўтарюцца выразы, якія даюць толькі знешня прыблізна малюнік вайны: «кулаў град», «чорны дым густы», «смяротны агонь», «бязлітасны бой», «кальды агнявое», «гармат далёкабойных гроў» і г. д. Вы перагортваеце старонку за старонкай, шукаючы свежыя словы і вобразы. Дзе-ні-дзе яны трапляюцца, але іх усё-ж мала. Мужнасць і гераізм людзей разгневанай зямлі, жэя нам, сынам яе, так добра вядомы, невырачна паўстаюць з вершаў П. Пранузы. Прычына гэтага ў тым, што аўтар падаў пад улім літаратурны стандарт і трафарат. Падас, тэмперат у паэсіі яго вершаў—краскі, рытм, рытм. Прануза — салдат-агонік—столькі бачыў і перажыў, што яго не голька

вядомы літаратурны дзед. Убачыўшы, што вельга «ні праціць», «ні сказаць ні слова бессарэдчым грамадзянам» —

Дзед закінуў за плечы ранец,
Пакланіўся прастору: бывай!
З даўбальтоўкаю партызаніць,
Поўны гневу, пайшоў у гай.

Вядома, дзед быў добрым паляўнічым. І воль:

За сцяноў кустоў засада,
На дарозе нямецкі абоз...
— Ну, за мною, сынкі-арляныты!
Дзед, узняўшы ў рост, сказаў:
Білі, моцна ва ўпор аўтаматы,
Хто адважыўся бегчы — паў.

Па-першае, партызанская вайна была не такой лёгкай, як яна малюецца ў вершы. Слава нашых герояў-партызан у тым і заключана, што яны ў надзвычай складанай цяжкай барацьбе перамагалі хітрага і небяспечнага ворага. Па-другое, вядома, што галоўнай сілай і кіраўнікамі партызанскіх атрадаў былі людзі маладога і сярэдняга пакалення, камуністы і камсамольцы, а не «дзяды».

Паўнаўчыцца за эфектам, аўтар тут няправільна выніў сутнасць з'явы.
Есць нячала вершаў у Паўлюка Пранузы з добрымі задумамі, з узораў удалага выкарыстання публіцыстыкі; паэт імкнецца максімальна насыціць твор зместам. Ён піша аб нечалавечых пакутах совецкіх людзей у нямецкай акупацыі, паказвае гераічны шлях воінаў Совецкай Арміі, прысягае вершы мужным беларускім партызанам, раскажае пра баі ў логаве ворага. Моцна гучаць вершы «Помста», «Сябро партызану», «Перад боем», «Сяброўства», «Хлопчы», «Таварышу». Аўтар здо-

леў тут у значнай меры перамагчы ўплыў паэтычнай інерцыі па-свойму падышоў да тэмы.

Калі ўрываешся ў сяло,
З сябрамі, а яно дыміцца...
Нянавісць?—і яны і злосьць
Не дазваляе сумніцца,—
піша паэт у вершы «Помста». Прачулы простыя словы знашоў аўтар, каб паказаць мужнасць баявога сяброўства, наказ паміраючага байца сваёму сябру:

Нёс цябе я па цыры начэй,
Нёс на ўскол, аж да згубы сіл.
Ты мяне ад адным прасі:
— Застанеш

